

Kada smo prošle godine obznanili svojim klincima, starcima i prijateljima da obnavljamo motorističke dane iz mladosti putovanjem na Olimpijadu, reakcije su bile vrlo različite. Klinci su to nazvali krizom srednjih godina, prijatelji su nam s podsmjehom dijelili savjete za stare artrozne kosti, nažuljanu prostatu i bolne mišiće, starci su nudili svoj auto, jer naš nema klimu (smatrajući to jedinim suvislim razlogom za putovanje motorom), ali nitko osim nas i naše djece nije baš previše vjerovao u realizaciju tog putovanja. No, mi smo u dva tjedna obišli Bugarsku, Grčku, Makedoniju, Albaniju, Crnu Goru, Bosnu i Hercegovinu, vratili se kući sretni i zadovoljni i dokazali sebi i drugima da se s ukupno tada 94 godine i dvostruko toliko kilograma može motorom putovati svijetom

96 godina zrelosti i 6200 km puta

PIŠE I SLIKA:
VERICA GEMIĆ

Na ovogodišnju rutu utjecao je prvenstveno već slavni putopis o Rumunjskoj objavljen u Moto pulsu. On nas je toliko zaintrigirao da smo jednostavno morali otići, vidjeti i osjetiti sve ono o čemu je autor putopisa pisao. Iz Rumunjske smo se planirali spustiti crnomorskom obalom Bugarske do Istanbula, zatim prijeći u Aziju, doživjeti malo azijski dio Turske, pa zatim preko nekih grčkih krajeva (koji su nam ostali u posebno lijepom sjećanju od prošle godine) ući u Makedoniju, a onda se preko Kosova i Crne Gore vratiti u Hrvatsku

Krenuli smo autoputom do Županje, pa zatim preko Vinkovaca, Vukovara i Iloka do Bačke Palanke, gdje smo ušli u Vojvodinu. Prije ulaska u susjednu državu tankamo još jednom gorivo slijedeći poruku "Kupujmo hrvatsko kad god to možemo". Dečko na pumpi 'šaca' motor i raspituje se o njegovoj cijeni. Daje nam do znanja da je on vozio Hondu, ali odmah dodaje da smo za te novce mogli kupiti "dobro njemačko auto i putovati k'o ljudi." Nismo mu imali volje ništa objašnjavati, činilo se beznažno.

Iako Vojvodinu znam iz nekih davnih dana, ponovno me oduševljava zelenilo njenih gradova, obrađena polja i urednost njihovih sela. Prolazimo kroz Novi Sad i Zrenjanin, a zatim do Srpske Crnje, gdje je granični prijelaz prema Rumunjskoj. Negdje iza Zrenjanina sinulo nam je da od jutra nismo ništa jeli, pa odlučimo naći neko mjesto gdje ćemo utažiti glad. Prolazimo kroz vojvodanska sela. U dvorištima okupljeni susjedi oko roštilja, djeca se

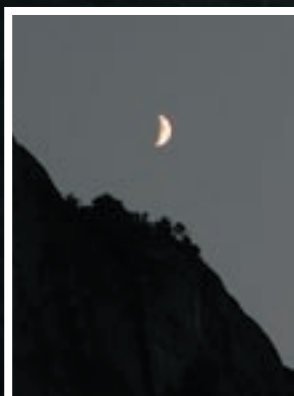
namaču u plastičnim koritima, ljudi sjede i odmaraču u hladovini oraha, a mi tražimo neki bircuz ili barem dućan gdje se može naći nešto za jelo. "Nedelja je dan za odmor," objašnjavaju nam mještani. "Nigde ništa ne radi osim možda restoran ispred granice." Razmišljam kako bi kardinal Bozanić bio zadovoljan da tako izgledaju nedjelje u Hrvata.

U restoranu prije granice uspijevamo dobiti nešto za jelo i ujedno od vlasnika dobiti nekoliko dobronamjernih savjeta za putovanje Rumunjskom. "Pazite na rupe do kolena na cestama, a voze ko ludaci i uvek misle da imaju prednost. Pazite gde ćete da jedete i pijete, a što se smeštaja tiče, u Temišvaru imate hotel Central koji je dobar, a ne košta mnogo." Zahvaljujemo na savjetima, ubrzo prolazimo granične formalnosti i ulazimo u Rumunjsku. Pomičemo satove jedan sat naprijed, jer je Rumunjska u drugoj vremenskoj zoni i vozimo prema Temišvaru. Stižemo u grad u predvečerje i on nas odmah osvaja svojom urednošću, parkovima i fontanama. Sve priče o "rupama do kolena, ludacima za volanom i bojazni od zaraze u lokalima" izgledaju smiješno. Prvi dojam o Rumunjskoj je iznad očekivanja. Čini se da ljudi imaju potrebu govoriti loše o drugima kako bi lakše podnijeli svoju sivu stvarnost. Pitam se koliko ću možda vlastitih predrasuda morati priznati sama sebi na ovom putovanju?

Slijedeće jutro odlazimo preko Lugoja i Caransebesa do Đerdapske klisure. Uživamo u pogledu na tjesnac, ali isto tako i u urednosti, zelenilu i cvijeću rumunjskih mjesta. Od rumunjske granične policije saznajemo da se HE Đerdap ne nalazi na Đerdapu, nego ispred grada Turnu Severina, gdje su i brana i granični prijelaz prema Srbiji. Turnu Severin je luka na Dunavu, grad s uređenim parkovima, baš kao i Tirgu Jiu, gdje večeramo rumunjske specijalitete (za oko 100 kuna) i noćimo. Cesta po kojoj smo toga dana vozili je većim dijelom u rekonstrukciji, pa je putovanje nešto sporije.

Trećeg dana vozimo lokalnim cestama (u vrlo dobrom stanju) do grada Rîmnicu Vilcea. To je grad novogradnji, ali ponovno prepun zelenila, s toplim trgovima na kojim ljudi odmaraju na klupama parkova ili u simpatičnim kafićima. Na izlazu iz grada zaustavljamo domaćeg dečka na Apriliji Strada (koju su u Zagrebu tek nedavno dobili i pokazivali ju kao glavni novitet) i on nam objašnjava kako doći do Curtea de Arges, mjesta od kojeg kreće slavna cesta kroz Karpatе - Transfagarasan.

Vozimo vijugavom cestom kroz šumovite planine. Uživamo u pogledu na planinsko jezero uz koje se nalaze kamp i hotel, penjemo se prema 2023 metara nadmorske visine uživajući u pogledu na okolne planine, prekrasne šume i ponore i po tko zna koji put spominjemo autora

na Pegasu

putopisa po Rumunjskoj kojem moramo zahvaliti što nas je potaknuo da otidemo vidjeti tu ljepotu. Na 2023 metra dočekuje nas malo jezerce oko kojeg još uvijek ima snijega, a niski oblaci ga čine još posebnijim. Penjemo se do prijevoja, prolazimo kroz tunnel na drugu stranu i kroz oblake se spuštamo u dolinu. Koliko smo puta stali i sišli s motora kako bi fotoaparatom ovjekovječili karpatske ljepote ne znam, ali znam da ćemo sigurno tamo otići ponovno. Navečer stižemo u grad Sibiu, gdje u hotelima nema mjesta jer se održava lokalno motokros natjecanje, pa noćimo u motelu na ulazu u grad.

Ujutro odlazimo u razgledavanje starog dijela grada. Podsjeća na zagrebački Gornji grad, samo što je desetak puta veći, a i u daleko boljem stanju. Mnoge su kuće već restaurirane, ali većina ih se upravo obnavlja, baš kao i gradski trgovi i ulice. Vozimo prema Sighisoara, rodnom mjestu grofa Vladu Tepesha - Drakule. Put nas vodi do rampe gdje se zaustavljamo i plaćamo ulazak u grad. Dok se penjemo prema gradskim vratima, pitamo se vrijedi li to 5 eura, no, čim smo prošli kroz ta vrata shvatili smo da i te kako vrijedi. Grad je izuzetno dobro očuvan, a sve je restaurirano s puno pažnje, tako da prolaskom kroz gradska vrata čovjek zaista ima osjećaj da je ušao u srednji vijek i da će iza ugla izroniti vitez na konju. Na trgovima i ulicama čuju se svi jezici svijeta i polako postajemo svjesni činjenice da Rumunjska drugima nije nepoznata kao nama. Nakon Sighisoarae odlazimo do dvorca Bran, utvrde na prolazu kroz Karpatе značajne za obranu od najezde Turaka, najpoznatije po legendama i mitovima is-

predenim oko grofa Drakule. Ponovno smo zadivljeni, ne samo dvorcem, nego i etno parkom oko njega, u kojem su smještene seoske kuće iz različitih razdoblja i krajeva Rumunjske. Pitamo se kako to da nitko nije došao na takvu ideju kod nas, a zaista bi se mogao napraviti etno park s turopoljskim, zagorskim, ličkim, posavskim, slavonskim i inim kućama i običajima iz prošlosti.

Vozimo prema Brasovu, još jednom lijepom Rumunjskom gradu, a zatim do Sinaia, gradića u Karpatima, prepunog hotela i pansiona. To je zimovalište oko 120 kilometara udaljeno od Bukurešta, u kojem se i ljeti odmara mnoštvo turista. U blizini je dvorac Peleš za kojeg smo iz putopisa saznali da ga svakako treba posjetiti i zbog njega smo i odlučili doći u Sinaiau. S obzirom da je kasno i dvorac je zatvoren za posjet, uspijevamo ga vidjeti samo izvana, no to je bilo dovoljno da s nestrpljenjem čekamo jutro. Noćimo u malom pansionu, gdje saznajemo da se na okolnim planinama nalaze uređena skijališta i smještajni kapaciteti.

Osvanulo je sunčano jutro petog dana naših putestestvija i nakon doručka krećemo puni znatiželje u razgledavanje dvorca Peleš. Posjet dvorcu izuzetno je dobro organiziran. Nakon ulaska dobivate platnene papuče koje navlačite preko svojih cipela i uz pratnju vodiča obilazite dvorac i na jednom od svjetskih jezika slušate priču o njemu. Saznajemo da je to bio dvorac kraljevske obitelji, izgrađen krajem 19. stoljeća. 400 najvećih majstora toga vremena iz cijelog svijeta gradilo ga je 45 godina. Dvorac se sastoji od 160 soba, od kojih je posjetiteljima dostupan samo

manji dio, s obzirom na to da statika zgrade vjerojatno ne bi baš bila najsretnija s 2-3 tisuće posjetitelja koji svakoga dana obidu dvorac. Bogato uređena i očuvana unutrašnjost otkriva predmete iz Venecije, Indije, Turske, Egipta i Kine, veliku i vrijednu biblioteku, sobu s oružjem, dvoranu za balove i još mnogo toga. Od vodiča saznajemo da su nakon abdikacije 1947. godine članovi visokih političkih struktura dolazeće komunističke vlasti željeli svoje privatne zbirke obogatiti vrijednim predmetima iz dvorca, ali je Čaušesku naredio njegovo zatvaranje i zaštitu. Dvorac je ostao zatvoren 60 godina i tek je nedavno otvoren za javnost. To je razlog zbog kojeg je cjelokupno bogatstvo dvorca sačuvano i danas dostupno očima posjetitelja.

Nakon razgledavanja Peleša vozimo se dobrom dvosmjernom cestom, a zatim autocestom prema Bukureštu. Taj grad u nama izaziva čudne osjećaje. S jedne strane se moramo diviti monumentalnosti njegovih avenija, trgova i palača, a s druge strane zrači hladnoćom. Čovjek se u njemu osjeća malen i beznačajan i zato se ne zadržavamo dugo, nego uz nešto muke pronalazimo izlaz iz grada i krećemo prema Constanti. Vozimo se novom autocestom kroz nepreglednu ravnicu Vlaške nizine. Oko nas polja suncokreta, kukuruza i požnjene pšenice, autocesta ravna k'o špaga, nigdje benzinske ni parkirališta s nekim restoranom, užasno dosadno! Na svu sreću, autocesta nije potpuno sagrađena, nego prestaje nakon nešto više od 100 kilometara, pa dalje vozimo manje dosadnom, dvosmjernom cestom u sasvim dobrom stanju. S obzirom na to da je već mrak, odlučujemo prespavati u prvom mjestu. Raspitujemo se za nekakav hotel ili pansion, ali mještani kažu da ga nema, ili nas šalju u nekim čudnim smjerovima, pa odlučujemo sami pronaći hotel. Vozimo se ulicama mjesta koje ne izgleda nimalo turistički i u potrazi za hotelom vozimo prema najosvjetljenijem dijelu mjesta, ali umjesto na hotel nabasamo na nuklearnu elektranu. Odustajemo od potrage i prašimo prema Constanti. Nakon nešto više od jednog sata pred nama su svjetla Constante, velike crnomorske luke. Obilazimo hotele, ali ne uspijeva-

PRAZNA STRANICA

Karpati - Transfagarašan, južna strana

Karpati - Transfagarašan, južna strana

Dunav kod Đerdapa

Dunav kod Đerdapa

Karpati - Transfagarašan, južna strana

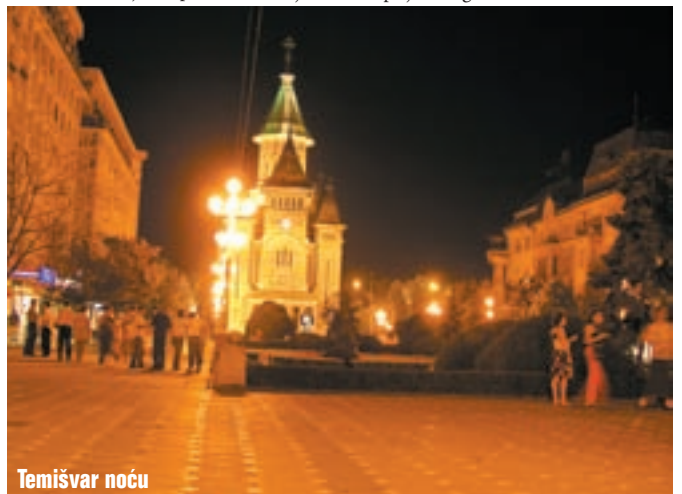
mo naći smještaj. Vozimo dalje crnomorskom obalom do obližnjih turističkih mjesta rumunjske rivijere. Prolazimo kroz mjesta prepuna hotela i apartmana, ali sobe ni za lijev. Čini se da je Rumunjska ovog ljeta bila zemlja s najpopunjenijim smještajnim kapacitetima uz more. U dva sata ujutro jedva pronalazimo mjesto u kampu turističkog naselja Jupiter u blizini Mangaliae. Postavljamo šator kojeg imamo za svaki slučaj, liježemo na napuhane 'luftiče', pokrivamo se motorističkim jaknama i pokušavamo zaspati. Bjesnim u sebi jer moja muška polovica spava k'o top, a ja ne mogu zaspati, što zbog udobnosti kreveta, što zbog hladnoće, a što od čarobne "narodne" glazbe koja trešti sa svih strana. Ujutro se budim sva strgana i umorna, s nadom da u buduću nećemo spavati na taj način. Razgledavamo obalu i sada nam je još manje jasno zbog čega je tu tolika gužva. Najveći dio rumunjske obale je delta Dunava, pa je to muljevita obala na kojoj se miris mulja miješa s mirisom nafte iz luke i rafinerije i mirisom sredstava za zaštitu kože koja po sebi macakaju oni koji se kupaju i sunčaju na tom osebnom mjestu.

Vozimo prema bugarskoj granici. Na granici četiri auta, ali sve stoji. Službenik važno šeće i razgovara voki-tokijem s kolegom udaljenim pedesetak metara, a mi stojimo na žarkom suncu u punoj ratnoj spremi. Kraj nas prolazi dečko koji na limenom poslužavniku nosi raznorazne jestvine, pa shvatimo da smo upali taman u vrijeme gableca. Kad su se carinski želuci napunili, konačno nas puštaju pedeset metara dalje, gdje predajemo putovnice i nakon kraćeg čekanja ulazimo u Bugarsku. Vozimo prema bugarskoj obali. Ubrzo pred nama Zlatni Pjasci, poz-

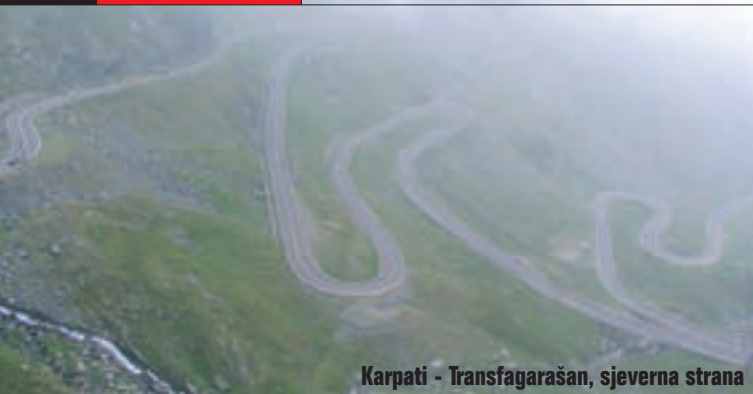
nato bugarsko turističko mjesto s kilometarskim pješčanim plažama i mnogobrojnim hotelima. Obala uz koju se vozimo prema Varni je slična: dugačke pješčane plaže i ogromni hotelski kompleksi izgrađeni u posljednjih nekoliko godina. Sve izgleda kao da ste na Floridi. Ako vam je užitak kupati se na ogromnim pješčanim plažama s barem šest redova ležaljki i suncobrana, bugarska obala je pravo mjesto za vas.

Preko Varne i Burgasa stižemo na izvrsnu cestu koju je izgradila EU. Silazimo u primorski gradić Sozopol, gdje nalazimo sobu u malom hotelu. Od vlasnice saznajemo da je taj dio obale za bivšeg režima bio turistički mrtav zbog blizine Turske i da su obalom umjesto turista krstarili ratni brodovi. Dolaskom novog poretka ljudi se počinju baviti turizmom, što se vidi po obnavljanju i dogradnji kuća, koje se sve više pretvaraju u restorane i hotele. Uspoređujemo izgled mjesta s onima u Rumunjskoj i moramo primijetiti da je tu nešto manje brige i kontrole u gradnji novih zdanja. Vlasnica je razgovorljiva gospođa koja nam kaže da smo joj prvi gosti iz Hrvatske. Zanima ju što sam po zanimanju, pa kad je čula da djecu učim biologiju samo što me nije izgrlila i izljubila. "Ja sam učiteljka na kemija! Ali s učiteljska plaća se u Bugarskoj ne može putovati. Ja zato imam muža hoteljera," objašnjava ona uz osmjeh. "Ja zato imam muža inženjera," dodajem ja.

Sutradan krećemo prema Turskoj. Vozimo obalom koju još nije osvojio strani kapital i pretvorio ju u Floridu, a zatim skrećemo u unutrašnjost i po relativno lošoj cesti vozimo prema turskoj granici. Doći motorom od Zagreba do turske granice možda i nije lako, ali prijeći tu granicu i ući u Tursku za-

Temišvar noću

Karpati - Transfagarašan, sjeverna strana

Dvorac Bran

sigurno je teže. Granična procedura sastoji se od više faza, s tim da nakon svake od njih misliš da je posljednja, ali te onda razvesele i kažu da ima još. Prvo smo predali putovnice, izrecitali još neke podatke kojih nema u njima, dobili vode da utažimo žeđ, navukli potkape, kacige i rukavice, zakopčali jakne, pospjajali žice komunikatora između kaciga uvjereni da smo gotovi, kad nakon 500 metara dočeka nas druga faza carinske procedure. Objašnjavaju nam da moramo otići u obližnju zgradu gdje će nam lupiti pečat u putovnice. Pred zgradom ogroman red, ali na sreću, red čine oni koji pokušavaju izaći iz Turske. Naš red je puno kraći, pa ubrzo dobivamo pečate. Po drugi puta navlačimo potkape, kacige ... , dolazimo do službenika u "psećoj kućici", ali on nas ne pušta dalje, nego nam govoreći turski koji ne razumijemo i mašući rukama i nogama pokušava objasniti da nam nedostaju još neki papiri koje ćemo dobiti u onoj istoj zgradi iz koje smo upravo izašli. Uz nas su još dva njemačka motorista i jedna slovenska obitelj u motorhome-u i svi se čudom čudimo "jednostavnosti" procedure, ali ne preostaje nam ništa drugo nego otići po novu rundu papira. Dok čekamo u redu, razgovaram sa Slovencima i saznajem da njima za ulazak u Tursku treba viza. Zaučudeni su što nama ne treba, ali si to objašnjavaju time što mi nismo u EU, pa pitaju Nijemce imaju li oni vizu. Nijemci odmahuju glavama, a Slovenci

zgranuti sve ne vjeruju da je to moguće. Papiri su konačno gotovi, sjedamo na motor, ali poučeni iskustvom ne navlačimo ništa, dolazimo do "pseće kućice", a iznutra se čuje: "Computer problems, ten minutes, please." Sjedamo u obližnji hlad na za to predviđene panjeve poslagane oko omanjeg stola, no nakon deset minuta computer problems su riješeni i mi napokon ulazimo u Tursku!

Vozimo se brdovitim krajem prema gradu Kirklareli cestom koja se rekonstruira. Pred gradom počinje kiša, koja prelazi u pravi ljetni pljusak. Sklanjamo se u hotelčić na ulazu u grad, gdje pijemo tursku kavu koja nas košta 20 kn po glavi, mijenjamo eure u turske lire i postajemo milijunaši jer im novčanice imaju puno nula. Nakon tri sata čekanja kiša napokon prestaje i mi obilazimo gradić, jedemo burek u burek salonu i nastavljamo autocestom prema Istanbulu. Ubrzo ponovno počinje kiša. Dok ispod nadvoznjaka navlačimo kišna odijela, dolaze dva njemačka motorista na MZ-u 250 i Jawi 350 i čude se kako imamo malo prtljage za dvoje ljudi, jer se oni jedva vide od svih zamotuljaka pričvršćenih za motor. Ponosno se smješkam s obzirom na uvriježeno mišljenje da je ženama za put potrebna barem prikolica za prtljagu.

Vozimo po pljusk, na autocesti nigdje benzinske, pa moramo sići u obližnje mjesto i natankati benzin. Vraćamo se na autocestu i nastavljamo da-

lje. Sumrak je, kiša pljušti, a pred nama zastoj. Obilazimo kolonu po zaustavnoj traci i dolazimo do uzroka zastoja. Prevrnula se kamionska prikolica puna stakla. Vozimo dalje i naletimo na tridesetak centimetara vode koja je potpuno preplavila autocestu. Mokri smo od glave do pete, iz obuće nam se cijedi prljava voda. Sjetim se Nijemaca na Jawi i MZ-u i pitam se kako će oni proći sa svojom električkom?

Pred nama konačno svjetla Istanbula. Prolazimo između visokih staklenih nebodera osmerotračnom autocestom i imamo osjećaj da smo u New Yorku. Gledamo putokaze na kojima piše nešto nama nerazumljivo i čekamo neki na kojem će pisati Istanbul centrum, ili nešto slično. Svi voze brzo, kiša još uvijek pada i dok iščekujemo neki razumljivi putokaz, pred sobom ugledamo most i s rijekom jurećih vozila neplanirano napuštamo Europu i stižemo u Aziju.

Tu neplaniranu pustolovinu plaćamo 3 eura, ali toliko u svakom slučaju vrijedi mogućnost da sljedećih godinu dana vadim mast svojoj muškoj polovici koja se dići sposobnošću orijentacije i snalaženjem u vremenu i prostoru, a koja eto, ne da je fulala ulicu, ne da je fulala kvart, nego je, ljudi moji, fulala kontinent! U 3 eura uračunat je i povratak preko Bospora u milu nam Europu i sada po nekoj svojoj intuiciji pokušavamo naći centar, odnosno

Sighisoara - rodni grad Vlada Tepesha - Drakule

Sibiu - stari grad

Dvorac Peleš

stari dio grada, u čemu na kraju i uspijevamo. Smještamo se u hotelu Konak, gdje nam iz neobjašnjivih razloga po cijeni dvokrevetne sobe daju prekrasan apartman. Iako je već jedan sat poslije ponoći, ulice su pune ljudi, a mnogi lokali i dućani rade punom parom. Preko puta hotela je dućan-caffe otvoren 24 sata u kojem pijemo vruću čokoladu. Za susjednim stolom okupila se grupa sredovječnih Turaka oko pladnja s povrćem i nečim što zamataju u listove salate i velike mlince. Promatram ih očito dovoljno napadno, jer jedan od njih radi dva smotuljka i poziva me da probam. Malo se dvoumim, a onda ipak uzimam smotuljke uz osmijeh i zahvaljivanje. Oprezno probamo nešto slično tatarskom bifteku zamotanom u list salate. U svakom slučaju, jako fino i jako ljuto, pa nakon toga gasimo žed.

Nedjelja je, što znači da smo osmi dan na putu. Nakon obilnog doručka u hotelu odlazimo u obilazak grada. Budući da smo dovoljno lutali prethodne noći, taksijem odlazimo do stare gradske jezgre na Bosporu. Šećemo gradskim ulicama i gle-

damo izloge sa srebrnim nakitom, ručno tkanim tepisima i ručno oslikanim porculanom. Moja muška polovica je spokojna iako uz sebe imam karticu, jer zna da ništa neću kupiti zbog nedostatka prtljažnog prostora. Dok se divim tepihu koji bi baš dobro pristajao u dnevnom boravku, on se samo zadovoljno smješka i mrmlja nešto o tome kako žene u kupovinu treba voditi na motoru. Vlasnik prodavaonice porculana uvodi nas unutra, iako smo mu objasnili da ne možemo ništa kupiti. Objasnjava nam kako nastaju ti prekrasni, rukom rađeni porculanski predmeti. Saznajemo da je profesor kao i ja, ali je izrada porculanskih predmeta tradicija u njegovoj obitelji, a i bolje se živi nego od prosvjetarske plaće. Prosvjetarska je stvarnost očito svuda vrlo slična. Pe-

njemio se uskom ulicom prema Aja Sofiji. Prilazi nam čistač cipela i pita treba li nam pomoći u snalaženju. Zanima nas idemo li u dobrom smjeru, on nam potvrdno odgovara i to je bilo dovoljno da nas dočeka iza prvog ugla i uvjeri moju mušku polovicu da mu je hitno potrebno čišćenje i glancanje japanki. Njegov je susjed pak gotovo na silu dovukao svoju nogu do sanduka s kefama uz objašnjenje da je sve besplatno jer on samo želi uživati u ljepoti svojih nogu. Uzaludno mu objašnjavam da mu pod hitno trebaju naočale, on se ne da smesti, macka spužvicom po mojim japankama, glanca kefom što japanke, što nožne prste i divi se mojim ne baš vitkim, venama prošaranim nogama. Moja muška polovica uredno plaća glancanje japanki 3 eura, dok se

Bukurešt

Etno-park Bran

Sinaia

PRAZNA STRANICA

Rumunjska i Bugarska obala Crnog mora

ja ovaj puta nisam dala smesti. Čovjek je rekao da je besplatno, pa nek' mu bude.

Dolazimo do Aja Sofije s namjerom da kupimo ulaznicu i uđemo unutra, ali red je ogroman, a i ulaznica je skupa (10 eura). Spuštamo se prema natkrivenom bazaru, koji je, na žalost, zatvoren nedjeljom, ručamo u jednom od mnogobrojnih restorancića u starom dijelu grada i zaključujemo da je Istanbul skuplji od svih dosadašnjih mjesta. Uočavamo još jednu specifičnost ovog grada. Institucija koša ili kante za smeće jednostavno ne postoji. Sve se baca na ulicu, travnjak, pločnik, a čistači su tu da kruže gradom i čiste. Unatoč tome, grad je vrlo čist. Istanbul je grad prepun turista. Mnogo stranih, ali još više domaćih. Zanimljivo je promatrati žene različitih svjetonazora iz raznih dijelova Turske. Od onih u minicama i dekoltiranim majicama, do onih koje kosu pokrivaju maramama i koljena nešto dužim suknjama, ili onih koje su cijele sakrivene iza crnih, širokih i dugih plahti i vidi im se samo bijelo lice besprijeleknog tena. No sve su one tu sa svojim

obiteljima, obilaze muzeje i džamije i očito svojoj djeci od malih nogu usađuju ljubav prema vlastitoj zemlji, povijesti, religiji. Gledajući ih tako različite postaje mi jasna tvrdnja da je Istanbul grad na granici Europe i Azije, na granici istoka i zapada. Takšijem se vraćamo u hotel i odmaramo se pišući razglednice, a zatim navečer sjedamo na motor kako bi doživjeli Istanbul noću. Sjedimo u parku pred Aja Suliom koja se nalazi preko puta Aja Sofie i uživamo u osvjetljenim minaretima i fontanama. Oko nas je mnogo turista iz Turske. Pitaju nas odakle smo, ali im ime Croatia, a ni Hrvatska ne znači puno. Pokušavam objasniti gdje se nalazi zemlja iz koje dolazimo. Jedan od njih je razumio: "A Hrvatistan!". I tako smo, eto, naučili kako Turci zovu Hrvatsku.

Sljedećeg jutra krećemo dalje. Ovoga puta svjesno i s voljom prelazimo Bospor preko drugog mosta i napuštamo Europu. Pred nama 22 naplatne kućice i natpis "Dobro došli u Aziju". Vozimo se širokom autocestom kroz azijski dio Istanbula, vozimo i vozimo, a njemu nikad kraja. Nakon gradskih če-

tvrti slijede kilometri kroz industrijsku zonu, a zatim obala Mramornog mora, gdje se gradi punom parom. Uz obalu se gradi cesta, na obali se gradi plaža od tucanog kamena, a iznad ceste se grade apartmanska naselja povelikih razmjera. Obala nije baš po našem ukusu, ali još će je više upropastiti apartmanizacijom. Zastajimo radi okrijepe u restoranu uz cestu i dok ispijamo kavu i vodu, zaustavlja se kombi s 4 reda sjedala, a u svakom redu četiri puta tri žene jedna drugoj u krilu. Počinje iskrcavanje i ubrzo uvidamo da u kombiju nisu samo putnice, već one od nekud sa sobom izvlače i dosta prtljage. Istovarivale su se tako dugo dok nisu oslobodile onu koja je očito morala na WC. Ubrzo se ponovno ukrcajavaju i odlaze. "Eto, ženo, samo mi još nekad reci da ti je vruće u autu!" smješka se moja muška polovica. Nakon odgledane predstave s kombijem i mi krećemo dalje. Kod mjesta Yalova se odmičemo od obale. Naokolo brežuljci kao u našem Zagorju, ali prekriveni maslinicima. Naprosto šume maslina, a između brežuljaka naselja s tvornicama za preradu

Istanbul

Istanbul

Etno-kafić na Olimpu

maslina. Zeytin simo, zeytin tamo, sve miriši po maslinovom ulju. Vozeći se kroz maslinike stižemo do grada Burse. Na ulasku u grad prometni kaos. Svi se guraju, svi trube, a nitko se baš preterano ne miče. Uspijevamo se izvući iz prometne ludnice, pa krećemo prema Izmiru, s obzirom da imamo namjeru doći do Pamukala, jedne od turističkih atrakcija Turske.

Ubrzo Aprilia počinje štucati. Nema snage, vuče-mo se po uzbrdicama, nizbrdice nam nešto bolje leže, prestizu nas i natovareni šleperi, a moja muška polovica spominje rodbinu onih koji su nam zadnji tankali gorivo. Ubrzo zastajemo na benzinskoj pumpi i on već čeka po mašini. Gledaju nas kao svjetsko čudo, prilaze motoru i, što bi drugo, pitaju za cijenu koju smo za to problematično vozilo dali. Dobivaju odgovor u koji baš ne vjeruju, jer ubrzo dolaze do mene, koja sjedim nešto dalje, s istim pitanjem. Kada dobiju isti odgovor slijedi novo pitanje: "Odakle ste?" "Iz Hrvatistana", odgovaram. "A odakle putujete na ovome?" "Iz Hrvatistana", opet ću ja. "Hrvatistan je jako skupa zemlja", zaključuju oni. "Pa nije baš jeftina, ali i Turska je skupa zemlja", branim ja svoje. "Ali u Turskoj za te pare kupiš auto, a vi imate samo motor", mudruju oni. "I u Hrvatistanu za te novce kupiš auto, a nas naša dva čekaju doma", zaključujem. Da sam im barem u tom trenutku mogla snimiti izraz lica.

Dok sam se ja bavljala u razgovoru s domaćim dečkima, stručnjak za mehaniku već je sastavio što je bio rastavio i zaključio da najvjerojatnije nije ništa strašno ni nerješivo. Vjerojatno je problem u svjećici, do koje se ne može bez skidanja rezervoara, a koji je bio još skoro pun. Spomenuo je još nekoliko puta rodbinu onih koji su mu tankali gorivo i definitivno objavio da se ne ide u Pamukale, nego kraćim putem prema Grčkoj. Budući da je to bio zaključak, a ne prijedlog, nije bilo ni glasovanja, nego je stvar usvojena po hitnom postupku. Znam samo da ga nisam imala srca priupitati zbog čega ne da Turcima da mu poprave motor.

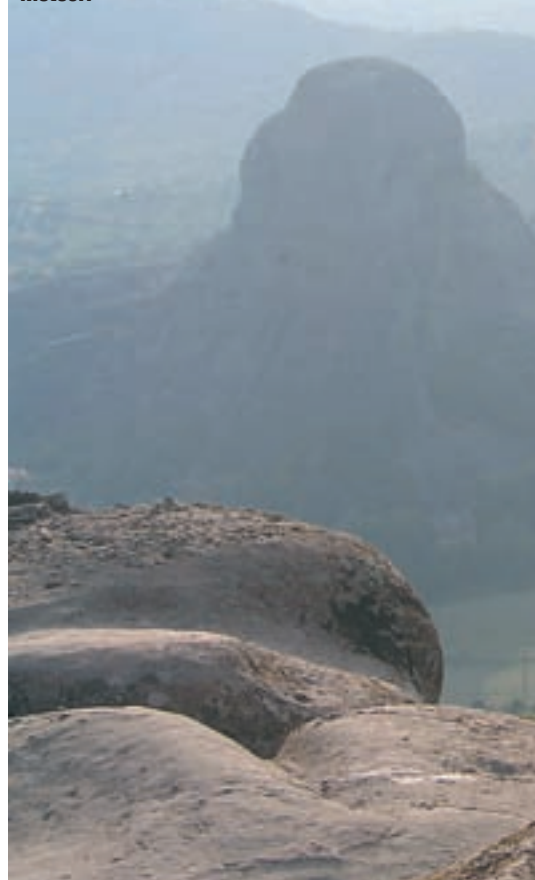
Nakon što se malo odmorila i ohladila, Aprilia radi normalno, ali ubrzo ponovno počinje štucati. Štucala je i stenjala još neko vrijeme, a onda je, vid-

jevi vjerojatno da ju vozimo prema rodnoj Europi, a i nakon porcije novog goriva, odlučila prestati sa svojim probavnim smetnjama i nastavila put kao da se ništa nije dogodilo. Opet smo najbrži na cesti i pred večer preko Balikesira i Edremita stižemo u Akçay. Akçay je mjesto na Egejskom moru, prepuno hotela, restorana, lampica i lunaparka. Smještamo se u jednom od hotela s tri zvjezdice, nakon što smo ustanovili da svi, od prvog do zadnjeg imaju iste cijene. Ušavši u sobu pitamo se kako izgledaju hoteli s manje od tri zvjezdice, kad soba niti po čistoći, niti po izgledu namještaja nije zaslužila ni jednu jedinu zvjezdicu, a kupاونicu bolje da ne opisujem. U mjestu ljetuju isključivo turski turisti. Nitko ne govori engleski, ali zato većina zna njemački. Ubrzo uočavamo da većina sa svojom djecom govori njemački, pa zaključujemo da su turisti uglavnom turski 'gastići' iz Njemačke. To ujedno objašnjava veću količinu njemačkih registracija, iako nigdje nismo uspjeli vidjeti ništa plavo niti svijetle puti.

Ujutro još malo njuškamo po mjesnim dućanima prepunim maslina, maslinovog ulja, sapuna od maslinovog ulja i još mnogo toga u znaku masline. Pri povratku u hotel žena s recepcije nervozno rukama i nogama objašnjava da moramo platiti noćenje. Iako su kod nje naše putovnice, a u sobi sve stvari, očito se pribojavala da bismo mogli sjesti na motor i nestati, što dovoljno govori o poimanju moto-turista u tom dijelu svijeta. Prije nastavka putovanja prema tjesnacu Dardaneli i Europi, na obližnjoj pumpi mijenjamo svjećicu (ipak je to bilo u pitanju), a onda nastavljamo dalje kroz maslinike i pored tvornica maslinovog ulja. S obzirom da nas put vodi uz Troju, odlučujemo ju posjetiti. Budući da za ulazak od nas traže 100 kn po osobi, a po prospektima zaključujemo da će nam za to kao glavnu atrakciju pokazati drvenog konja kojeg su sami nedavno skleпали i ruševine za koje je upitno da li su Troja, odustajemo i nastavljamo dalje do Dardanela. Želimo razgledati staru tvrđavu, ali ona je opasana bodljikavom žicom i očito u službi vojske, pa nam se želja nije ispunila. Spuštamo se prema luci s namjerom da se ukrcao na trajekt i prijeđemo na europsko tlo. Prema trajektnoj luci slijevaju se četiri kolone. Au-

tobili, autobusi i kamioni po načelu 'tko jači, taj tlači' nastoje proći kroz uski prolaz u prostor luke. Pri tome se, naravno, nadglasavaju trubama. Provlavimo se između njih, na što se niti ne obaziru, jer motoriste tu ionako nitko ne shvaća ozbiljno; kupujemo kartu i kad smo već bili sigurni da smo uspjeli, lučki radnik nam pred nosom zatvara metalna klizna vrata. Uspijevamo ga namoliti da nas pusti, kad već ionako nismo neko ozbiljno vozilo i mi ipak

Meteori

Egejsko more - Turska obala kod Troje

Grčka obala kod Kavale

ulazimo u prostor luke. Ubrzo se ukrcavamo na trajekt kojem vozni red ne znači baš puno, jer je krenuo sa zakašnjenjem od dobrih dvadesetak minuta, te plovimo preko tjesnaca s jakom morskam strujom prema Europi. Po okolnim brdima količina zastava, grbova i ostalih državnih simbola je sve veća kako se približavamo susjednoj Grčkoj. Taj dio turske obale je još manje atraktivan, a more je u plićaku boje ilovače. Ubrzo stižemo do turske granice, gdje ponovno prolazimo sve faze carinske procedure, samo ovoga puta bez silaženja s motora. Prolazimo zatim pokraj naoružanog turskog, a zatim grčkog vojnika, pa onda kratka granična priča na grčkoj granici i - ulazimo u Grčku. Vozimo autocestom prema Kavali i smještamo se u bungalove obližnjeg turističkog naselja u kojem smo bili i lani (Tosca Beach). Nakon jutarnjeg kupanja na predivnoj pješčanoj plaži, u čistom i bistrom moru, vozimo uz obalu i puste kilometarske pješčane plaže na kojima je dozvoljeno i divlje kampiranje. Silazimo do mora i tu susrećemo slovenske kampere koji kažu da stižu iz Turske i nisu baš oduševljeni viđenim. Na tom mjestu kampiraju od jučer i za sada ih nitko ne dira. Vozimo dalje prema Ateni autocestom, koja je za motoriste besplatna. Poslijepodne stižemo u mjesto

Litohoro u podnožju Olimpa, u kojem smo također bili prošlog ljeta. Sutradan krstarimo Olimpom i brdskim putovima u zaleđu, na putu prema Meteora. Uživamo u pogledu na planinske pašnjake i polja duhana, te se zavojitom cestom spuštamo prema dolini. Odjednom - pred nama nezaboravan pogled na Meteore. Zaustavljamo se i slikamo ljepotu koju putopisac poput mene nije u stanju opisati. Smještamo se u mali hotel koji smo uočili prošle godine, a zatim se motorom penjemo cestom od Meteora do Meteora, od manastira do manastira i uživamo nezaboravnim pogledima i ugođaju. Ujutro odlazimo u razgledavanje najvećeg od svih meteorskih manastira, jer to nismo uspjeli prošle godine. Manastir je vrlo dobro održavan, uređen je kao muzej u kojem saznajemo nešto više o važnosti meteorskih svećenika u očuvanju grčke kulturne baštine za vrijeme turskih osvajanja. Cijena ulaznice od 2 eura po osobi, kao i cijene brošura i suvenira, znatno su pristupačnije od cijena u Turskoj. Nakon Meteora vozimo autocestom prema Solunu, a zatim prema makedonskoj granici. Prolazimo vrlo brzo graničnu proceduru i s grčke i s makedonske strane i vozimo dalje preko Gevgelije prema Skopju, po autocesti koja nema izgrađene silaske s naplatnim

kućicama, pa se zaustavljamo svakih par desetaka kilometara zbog naplate cestarine. Ona je, gle čuda, znatno manja od cestarina u Hrvatskoj (0.5 - 1.5 eura), a motore uglavnom propuste bez naplate. U kasno poslijepodne stižemo u Skopje, i to u dio grada u kojem prevladava albansko stanovništvo. Počinjemo se raspitivati za smještaj, pa ulazim u dvorište omanjeg hotela. Pokušavam komunicirati na hrvatskom, ali ubrzo shvaćam da to ne prolazi. Na kraju se sporazumijevamo na engleskom i saznajem da nema slobodnih soba, a da ih kojim slučajem i uživamo noćenje bi nas koštalo 119 eura za jednu noć. Nešto kasnije shvaćam da skopski Albanci sasvim dobro govore hrvatski ako vide ili im se da do znanja da smo iz Zagreba. Zaključujemo ponešto o odnosu makedonskih Albanaca s drugim narodima i narodnostima te zemlje, pa nastavljamo tražiti smještaj. Ostajemo pomalo iznenađeni izgledom Skopja. Čini nam se da se u proteklih dvadeset godina nije baš mnogo promijenilo. Skopski hotelijeri su nas također iznenađili, jer su im cijene hotela uvjerljivo najviše od svih zemalja u kojima smo boravili. Nakon smještaja u jednom od jeftinijih, ali još uvijek preskupom za ono što daje, odlazimo u centar grada želeći okušati nešto od makedonskih kulinarskih

Meteori

Meteori

PRAZNA STRANICA

Na domaćem tlu - pogled sa Srđa

Kosovski motivi - Šarplanina

delicija. Nakon što su nam u većem restoranu na skopskom korzu nudili sve, od američkog pileta do talijanske tjestenine, samo ne ništa od domaće kuhinje, saznajemo da se u blizini nalazi nacionalni restoran. Krećemo tamo, uz začudene komentare ko nobara da se u njihovom restoranu i američko pile i talijanska pasta rade od makedonskih namirnica, pa ne razumije zašto tražimo drugo mjesto. Na kraju večeramo makedonski tiganj i skopski odrezak, što nas je uz juhe, salate i pivo, koštalo puno manje nego u Zagrebu. Aprilia je izgleda i u Skopju nanjušila omalovažavajuće poglede i stav prema motorima, pa se ponovno odlučila uvrijediti. Ovoga puta uopće nije htjela zapaliti. U akumulatoru struje ništa, paljenje na guranje ne predviđa se, pa ja u pola noći tražim po skopskim ulicama nekoga tko ima kablove i tko će nam pomoći oživjeti uvrijeđenu ljepoticu. Vrlo brzo pronalazim taksista s kablovima, pa doguramo motor do taksija i gospodična je ubrzo morala kapitulirati. Pomalo počinjem vjerovati u teoriju moje muške polovice koja tvrdi da motori i auti nisu samo hrpa šarafa, osovina, zupčanika i lančanika, nego da imaju dušu i da se znaju uvrijediti ako s njima ne postupiš nježno. Ujutro uvidamo da je akumulator potpuno bez vode, pa nakon što smo ga napojili, sve ponovno pali i radi. Doručujemo burek i jogurt u obližnjoj buregdžinici, dok nam Cigo koji prodaje satove na uglu čuva motor da ga tko ne ukrade ili olakša. Zahvaljujemo mu i krećemo prema Kosovu. Dolazimo na granicu, gdje nas prvo pitaju za "Kosovo insurance". Vadimo zelenu kartu Croatia osiguranja, ali kažu da to kod njih ne vrijedi. Pokazujemo im da piše da osiguranje između ostalog vrijedi i u Srbiji i Crnoj Gori. Odgovaraju da oni tu ne spadaju i - mi plaćamo 20 eura kako bismo 15 dana bili osigurani na Kosovu. To što ćemo kod njih boraviti samo nekoliko sati nema veze, jer taj slučaj nisu predvidjeli. Vozimo Kosovom prepunim SFOR-ovih vozila i bodljikave žice kojom SFOR-ovci uglavnom čuvaju sebe. Kosovo je zaista lijepo. Vozimo prema Prizrenu po vijugavoj planinskoj cesti. Dolazimo do nacionalnog parka Šarplanina. Ispred nas prekrasna planinska livada po kojoj je razbacano mnoštvo šatora. Stigli smo u ljetni kamp, mjesto odmora stanovnika Kosova. Ono što mi podrazumijevamo pod imenom kamp, nema baš puno veze s onim što stoji pred nama. Kao prvo, kosovski kamp je prepun smeća koje ljudi bacaju iz svojih šatora ravno na livadu, nema vodu, pa se po nju ide do obližnjeg izvora, a WC čine četiri kolca oko kojih je obavijena deka. Žao mi je samo što nisam zavirila i pogledala kako dotična institucija izgleda s unutrašnje strane deke. Nakon kave u restoranu koji dominira kampom, spuštamo se prema slikovitom Prizrenu, u kojem se sladm baklavama, a onda nastavljamo put prema crnogorskoj granici. Počinje kiša, najprije slaba, a onda sve jača. Navlačimo kišna odijela i ubrzo stižemo do granice. Po jeziku kojim govore shvatimo da je to izlazna granica Kosova. Dobivamo pečat u putovnice, pitaju nas

imamo li Kosovsko osiguranje (da slučajno ne bismo umakli, a da nismo platili) i puštaju dalje. Ulažimo u zonu SFORA. Prolazimo kraj bodljikavom žicom opasnih SFOR-ovih logora, uočavamo uz cestu upozorenja o miniranom području, vozimo se još neko vrijeme, a onda - ponovno granica. Predajemo putovnice i dajemo još neke podatke o nama i motoru. "Čija je ovo granica?" pitam carinika. "To je granica države Crne Gore", odgovara on ponosno. "A čija je bila ona malo prije?", pitam. "Kosovska", odgovara kratko. "Pa zar Kosovo ima granicu kao prava država?", tupim ja dalje. "Samo administrativnu", odvraća on već pomalo nervozan. "Kakva je da je, ali gledaju putovnice, lupaju štambilje, naplaćuju osiguranje - granica je granica", zaključujem pobjedonosno. "Hajde, hajde, idemo dalje", nervozno će carinik i mi krećemo dalje Crnom Gorom. Ubrzo nailazimo na nesvakidašnji prizor: Uz cestu stoji stari Mercedes, vozač otvorio prtljažnik, a iz prtljažnika iskaču dva Albanca i nestaju u šumi. Moram priznati da se baš nisam ugodno osjećala dok je 'Merdo' vozio za nama, kiša lijevala kao iz kabla, a oko nas bila samo gusta crnogorična šuma. Usporili smo malo, prestigao nas je, a meni je postalo malo ugodnije. Uspirkos kiši koja pljušti, a cestom teče bujica blatnjave vode i kamenja, moramo se diviti ljepotama Crne Gore. Vozimo kanjonom Tare, crnogorskim nacionalnim parkom i zaključujemo da se u Crnu Goru moramo ponovno vratiti. Preko Podgorice i Cetinja se spuštamo prema Budvi koja sva osvijetljena u noći lijepo izgleda. Vozimo prema zaljevu Boka Kotorska, trajektom skraćujemo put do Herceg Novog i već smo sasvim blizu Hrvatske. Moramo priznati da Crna Gora osim prirodnih ljepota ima vrlo dobre ceste, a i da su natpisi "Neka bude čisto!" očito ostavili traga u njenim žiteljima. Već smo na novouređenoj granici i nakon četrnaest dana lutanja svijetom ponovno smo doma. Iako do Zagreba imamo još dosta kilometara, lijep je osjećaj vratiti se u svoju zemlju. Mada silno volimo putovati, svaki puta kada pri povratku prijeđemo hrvatsku granicu osjećamo neku toplinu. Noćimo u svratištu nadomak Cavtata gdje srećemo simpatičnog kamiondžiju iz Siska, koji nam dugo u noć priča o svojem osamdesetdvogodišnjem ocu koji još uvijek vozi svoj dvokotačni BMW, a nekad je vozio speedway, o svom sinu koji također ima oktahe u krvi i o svojoj Hayabusi, kojom putuje svijetom kad nađe vremena. Pomalo se čudi što jedna žena (i to gospođa u godinama) uživa putovati motorom i ja se već pomalo osjećam endemično. U stvari se počinjem pitati ima li još pokoja dama u lijepoj našoj koja sjedne na motor s minimumom stvari i krstari svijetom petnaestak dana, kad se svi tome toliko čude. Javite se, moje dame, da se ne osjećam kao neka rijetka vrsta. Posljednjeg dana moto-krstarenja vozimo našom prekrasnom obalom i po tko zna koji put konstatiramo da nema mora do Jadrana. Svaka čast u Jonskom i Egejskom i Crnom i Mramornom, svaka čast bugarskim kilometrima pijes-

ka, ali naše vale i plaže su nešto toplije, prisnije, ljepše. Prolazimo Makarskim primorjem i ja ne mogu odoljeti, pa se zaustavljamo u Promajni da se bućnem u more. Muška polovica sjedi u hladu i pijucka sok, jer je "skidanje u kupaće gaće, a onda opet presvlačenje i oblačenje nešto jako komplicirano, a i more je sigurno hladnije od 26°C, što je minimalna temperatura da se čovjek u vodi ne smrzne". Vozimo prema Splitu, a onda novom autocestom do Zagreba. Koliko smo god bili zadovoljni uspoređujući našu obalu s do tada viđenim, pogled s autoceste Split-Zagreb ne služi nam baš na čast. Svuda oko makija i pustoš. Nakon obrađenih polja Bugarske, Rumunjske, Turske, Grčke i Makedonije, pa čak i Kosova, nakon ogromnih maslinika, vinograda i planinskih pašnjaka, pustoš i makija lijepe naše, pitamo se kako nas doživljavaju stranci. Možda bi o tome netko u ovoj zemlji ipak trebao povesti računa. Navečer stižemo u Zagreb. Iza nas je 15 dana i 6200 prijedanih kilometara, prekrasna sjećanja i zadovoljstvo što smo uspjeli ostvariti nešto o čemu smo sanjali. Veselim se što ću uskoro vidjeti klince, veselim se što smo ponovo doma. I dok su pred nama svjetla Zagreba, moja muška polovica gladi Apriliu po rezervoaru. Čini mi se da sam čula: "Bila si dobra i ovoga puta. Dogodine te možda vozimo u Afriku". ■

Kosovski motivi - Prizren

Pogled na Dubrovnik sa Srđa

